

YOUNG SPECIALISTS' INNOVATIVE CULTURE AS A FACTOR OF SUSTAINABLE UNIVERSITY INNOVATION DEVELOPMENT

CULTURA INOVAȚIONALĂ A TINERILOR SPECIALIȘTI CA FACTOR DE DEZVOLTARE INOVAȚIONALĂ SUSTENABILĂ UNIVERSITARĂ

Alina SUSLENCO¹

Abstract

The conceptual aspects of young specialists' innovative culture were analyzed in this paper. In this context, the definitions of the innovative culture, the component elements, and the factors that influence the formation of young specialists' innovative culture were analyzed. Thus, we must mention that innovative culture is a basic element of the sustainability of universities because mainly the innovative culture helps young specialists to generate new ideas, innovations, to patent them and thus to move on to sustainable development. In this context, we have to mention that in order to elaborate this work a number of methods have been used, such as: induction, deduction, analysis, synthesis, scientific abstraction. In conclusion, we must point out that innovative culture is the basic pillar of sustainable development in the university environment by bringing with it the cultural values that are the basis of sustainable development in the university environment.

Key words: *innovative culture, innovative potential, young specialists, sustainability, sustainable development*

1. Introducere

În vederea asigurării dezvoltării inovaționale, universitățile din Republica Moldova se străduie să dezvolte modele proprii de dezvoltare care le-ar putea asigura o dinamică pozitivă din perspectiva dezvoltării universitare. Totuși, trebuie să remarcăm că cele mai multe universități din țară nu au o strategie a dezvoltării potențialului inovațional al tinerilor specialiști din aceste instituții de învățământ superior. În contextul dezvoltării dinamice a concurenței și a dinamizării relațiilor de cooperare dintre instituțiile de învățământ superior apare necesitatea de a dezvolta anumite capacități de formare și valorificare a potențialului inovațional al tinerilor specialiști din cadrul instituțiilor de învățământ superior. Astfel, trebuie să remarcăm că potențialul inovațional poate fi valorificat prin intermediul formării și valorificării culturii inovaționale a tinerilor specialiști.

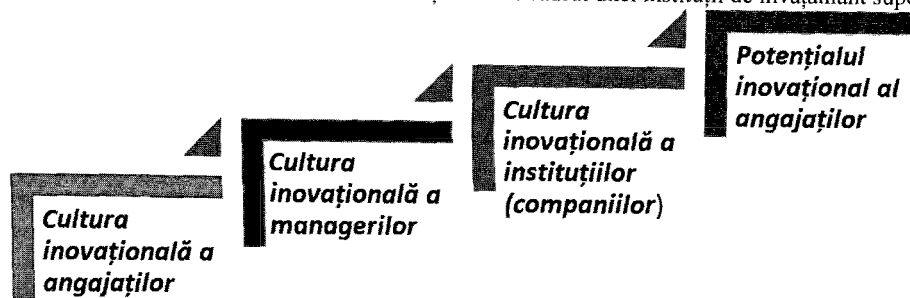
2. Cultura inovațională a tinerilor specialiști ca factor de dezvoltare inovațională sustenabilă universitară

Analizând literatura de specialitate, trebuie să evidențiem faptul că cultura inovațională a tinerilor specialiști din cadrul unei universități reprezintă „un set de valori create și implementate în mediul universitar în scopul stimulării activității inovaționale a profesorilor și studenților în vederea dezvoltării inovaționale sustenabile a universității” [2]. Din analiza acestei definiții, putem sintetiza faptul că cultura inovațională a tinerilor specialiști, pentru mediul universitar este un element vital, extrem de necesar pentru asigurarea dezvoltării inovaționale și a valorificării potențialului creative și inovativ al tinerilor specialiști.

Cultura inovațională a instituției de învățământ superior poate fi abordată la trei nivele reprezentate schematic în figura 1.

¹ Lecturer PhD, Department of Economics, Faculty of Real, Economic and Environmental Sciences, “Alec Russo” State University, Bălți, Republic of Moldova, alina.suslenco@mail.ru

Figura 1. Nivelele de abordare a culturii inovaționale în cadrul unei instituții de învățământ superior

Sursa: elaborat de autor

Trebuie să menționăm faptul că cultura inovațională la nivelul universității poate fi abordată la trei nivele, după cum urmează:

- *cultura inovațională a angajaților (cadrelor didactice, cercetătorilor, colaboratorilor)* – la nivelul unei universități, reprezintă acel set de valori creative, inovaționale, al cadrelor didactice, al cercetătorilor și colaboratorilor din cadrul universității, care sunt utilizate în vederea stimulării activității inovaționale sustenabile a universității. Acest nivel reprezintă nivelul de bază, care contribuie la formarea potențialului inovațional al instituției de învățământ superior. De aceea, trebuie să concluzionăm că potențialul inovațional al instituției de învățământ superior depend, în cea mai mare măsură de cultura inovațională a cadrelor didactice, a cercetătorilor și colaboratorilor din cadrul universității.

- *cultura inovațională a managerilor universității* – acest nivel este un mezo nivel, acel nivel care dinamizează formarea, acumularea și valorificarea valorilor culturale, inovaționale din cadrul instituției de învățământ superior. Cultura inovațională a managerilor unei instituții de învățământ superior reprezintă acel set de valori inovaționale create și implementate în mediul universitar de către echipa managerială a instituției de învățământ superior, în scopul stimulării activității inovaționale a cadrelor didactice și a studenților instituției în vederea dezvoltării inovaționale sustenabile a universității.

- *cultura inovațională a instituției de învățământ superior* – reprezintă reprezintă acel set de valori inovaționale create și implementate în mediul universitar de către echipa managerială a instituției de învățământ superior, cadrele didactice, studenții instituției, în scopul dezvoltării inovaționale sustenabile a universității. Acesta este nivelul superior de abordare a culturii inovaționale din cadrul unei instituții de învățământ superior.

Toate aceste trei nivele de abordare a culturii inovaționale contribuie la formarea valorilor vitale inovaționale într-o instituție de învățământ superior care este un centru de inovare dat fiind faptul că în cadrul universităților domnește o atmosferă academică, unde spiritul inovațional este absorbit la toate nivelele.

Un element important care contribuie la formarea culturii inovaționale a cadrelor didactice din cadrul instituției de învățământ superior este formată din valorile inovaționale ale studenților instituției de învățământ superior. Studenții contribuie la formarea și valorificarea culturii inovaționale a cadrelor didactice.

Din păcate, făcând o analiză a studenților din cadrul învățământului superior din Moldova, putem atesta o reducere a numărului de studenți per ansamblu.

În perioada 2005-2015 numărul de studenți din învățământul superior s-a redus la nivel general cu 44,5 mii persoane (sau cu 35,3%). Totodată, reducerea în instituțiile de stat, în special, în cazul studenților în bază de contract a fost de 39,6 mii persoane, reprezentând circa 90 la sută din reducerea la nivel general. Cea mai amplă reducere a fost înregistrată în ultimii doi ani de studii, cu circa 16,0 mii studenți [8].

La începutul anului de studii 2015-2016, numărul de studenți a constituit 81,7 mii persoane, inclusiv 66,9 mii în instituțiile de stat și 14,7 mii în cele nestatale. Astfel, peste 80 la sută din numărul total de studenți reprezintă instituțiile de învățământ superior de stat. Este de menționat, că deși în perioada 2005-2010 numărul studenților cu finanțare bugetară a crescut de la 24,6 mii la 30,9 mii, în anul de studii 2015-2016 continuă reducerea acestora înregistrată în ultimii 5 ani (26,7 mii sau cu 4,2 mii mai puțin față de 2010-2011). Numărul de studenți în instituțiile nestatale a scăzut cu 7,0 mii persoane față de anul de studii 2005-2006.

În învățământul superior ponderea populației feminine este superioară celei masculine, în anul de studii 2015-2016 fiind de 57,8%. Distribuția studenților din învățământul superior pe cicluri relevă că, în anul de studii 2015-2016, 77,5% din aceștia erau studenții la licențiat (față de 84,2% în 2010-2011), 17,7% – la master (față de 11,9%) și 4,7% – la studii medicale și farmaceutice (față de 3,9%) [8].

În anul 2015, 17,1 mii absolvenți au obținut diploma de licență (la nivelul anului de studii precedent), 5,9 mii – diploma de master (cu 0,5 mii mai puțin) și 0,6 mii – diploma de studii superioare în medicină și farmacie (cu 0,2 mii mai puțin). Comparativ cu anul 2010, numărul absolvenților care au obținut diploma de licență a fost în scădere cu 4,9 mii persoane (fără cei din PreBologna), iar absolvenții cu diploma de master în creștere cu 1,4 mii persoane [8].

În funcție de domeniile generale de studiu s-a constatat o pondere mai mare a absolvenților cu diploma de licență în științe economice (28,1% în anul 2015), fiind urmați de cei în științe ale educației (17,4%), drept (14,9%), inginerie și activități inginerești (8,2%). Practic fiecare al patrulea a obținut diploma de master în științe economice, iar fiecare al cincilea – în drept.

La începutul anului de studii 2015-2016, la 10 mii locuitori reveneau în medie 230 studenți și 67 absolvenți din învățământul superior, față de 351 studenți și 49 absolvenți în anul de studii 2005-2006.

După perioada 2010-2013, când numărul de doctoranzi a înregistrat circa 1,5 mii persoane, se constată o creștere ușoară până la 1,8 mii doctoranzi. Remarcăm, de asemenea, că comparativ cu anul 2005 numărul doctoranzilor a crescut cu circa 5%.

În anul 2015 ponderea doctoranzilor înscriși la cursuri de zi a constituit 26% din numărul total de doctoranzi, comparativ cu 36 la sută în 2010 și 38 la sută în 2005. Doctoranzii de sex feminin continuă să aibă o pondere mai înaltă, reprezentând 56,7% din total doctoranzi în 2015 și fiind cu 7,0 puncte procentuale mai mică ca în 2005.

În continuare ne propunem să analizăm numărul de studenți după vârstă și sexe înscriși în instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova.

Tabela 1. Studenții din învățământul superior după vârstă

	2005/2006	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Total după vârstă	126132	107813	103956	102458	97285	89529	81669
până la 17 ani	4856	437	339	295	87	37	37
18	12354	4434	2805	2846	1832	1452	1074
19	22061	13779	13358	13262	12094	9685	8876
20	21820	17836	17287	16769	16012	14706	12560
21	19176	18884	17424	16703	16035	15116	16978
22	11845	15226	13985	14898	13276	12680	11769
23	7269	11582	11843	11779	11282	9443	9702
24	5416	6949	8008	7672	7374	6930	6060
25	3705	4018	3975	4108	4297	4230	3727
26	2987	2493	2550	2585	3035	3141	2338
27	2455	2012	1910	2059	2018	2072	1732
28	2227	1688	1875	1608	1658	1455	1292
29	2153	1556	1430	1402	1384	1242	1083
30-34	3991	3265	3247	2840	3019	3185	3214
35-39	2400	2377	2169	1986	2086	2057	2155
40 și peste	1417	1277	1751	1646	1796	2098	2072

Sursa: elaborat în baza datelor statistice preluate de la BNS, 2017

În baza celor menționate anterior, putem remarca faptul că numărul de studenți în cadrul instituțiilor de învățământ superior se reduce pe fiecare an ce trece. Astfel, în fața instituțiilor de învățământ superior apare o problemă de a găsi soluții optime de a fi competitive, spre asigurarea sustenabilității universitare.

Sustenabilitatea în cadrul instituțiilor de învățământ superior este o necesitate deoarece universitățile trebuie să reziste luptei concurențiale și prin intermediul ofertei educaționale pe care o propun studenților de a fi competitive pe piață. Un pilon al sustenabilității universitare este asigurarea unei culturi inovaționale a tinerilor specialiști din cadrul universităților.

Mult mai recent, Consiliul Cercetării Sociale și a Activității asupra Inovației Tehnologice și Sociale din Canada propune, în scopul stabilirii unei definiții mai eficiente a inovației în învățământ, luarea în calcul a trei dimensiuni: dimensiunea curriculară – inovația la nivel de programe școlare, dimensiunea pedagogică – inovația la nivelul procesului de învățământ și dimensiunea organizațională – inovația la nivel de structură, roluri și funcții îndeplinite de persoanele implicate în învățământ. Pornind de la aceste dimensiuni, inovația în învățământ este definită ca un „proces deliberat de transformare a practicilor prin introducerea unei noutăți curriculare, pedagogice sau organizaționale, care face obiectul unei diseminări și care vizează ameliorarea durabilă a reușitei educative a elevilor și studenților [7].

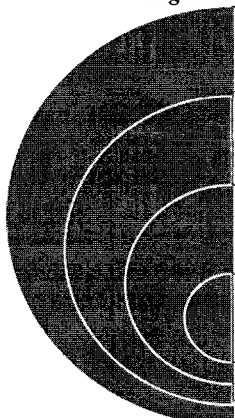
Analiza acestor definiții ne permite identificarea principalelor caracteristici ale inovației în învățământ:

- inovația propune o ameliorare care poate fi măsurată (creșterea nivelului de educație al populației, a ratei de participare școlară, a rezultatelor, performanțelor educaționale obținute de elevi la diferite examene, teste naționale sau/și internaționale etc.);
- inovația trebuie să fie durabilă (descentralizarea învățământului);
- inovația trebuie să fie o acțiune deliberată, care să contribuie la reușita școlară a unui număr cât mai mare de indivizi (prelungirea duratei obligatorii de școlarizare, care reușește să mențină în sistem și populația școlară expusă riscului abandonului școlar, programe educaționale de incluziune în sistemul de învățământ a persoanelor cu dizabilități, a celor defavorizați din punct de vedere socioeconomic și familial, a adulților etc.).

Jean-Pierre Bechard [2] analizează tema inovației la nivelul învățământului superior. Autorul propune o schemă elaborată și complexă a factorilor care influențează inovația, subliniind că aceștia pot fi în egală măsură atât favorabili declanșării și evoluției inovației cât și inhibitori pentru procesul de inovație. Totul depinde de contextul în care acționează aceștia, de capacitatea de gestionare și implicare a instituției, cadrelor didactice etc.

Factori declanșatori, factori inhibitori ai inovației în învățământ [2] pot fi grupați în câteva grupe de bază după cum vedem din figura 2.

Figura 2. Factori declanșatori și inhibitori ai inovației în învățământ

Factori care acționează la nivelul mediului	<ul style="list-style-type: none"> • Schimbare în general; • Actorii schimbării; • Strategiile schimbării.
Factori care acționează la nivelul instituției de învățământ superior	<ul style="list-style-type: none"> • Percepția actorilor schimbării; • Formularea strategiilor; • Implementarea lor.
Factori care acționează la nivel de departament	<ul style="list-style-type: none"> • Climatul de muncă; • Rolul șefului de departament; • Activitățile profesorilor
Factori ce acționează la nivel de grupă	<ul style="list-style-type: none"> • Atitudine favorabilă schimbării; • Motivație și satisfacție în muncă; • Cultură organizațională favorabilă.

Sursa: elaborat în baza literaturii de specialitate

Delimităm următoarele categorii de factori:

1) *Factori care acționează la nivelul mediului*

- schimbare în general – reeditarea conținuturilor universității într-o societate aflată în proces de transformare tehnologică și pedagogică emergentă;
- actorii schimbării – organizații profesionale, private, publice, civile etc., care urmăresc schimbarea conținutului învățământului;
- strategiile schimbării – strategii legislative, de cooperare, colaborare, competiție.

2) *Factori care acționează la nivelul instituției de învățământ superior*

- percepția actorilor schimbării – dominate de percepții negative asupra resurselor financiare alocate învățământului superior și necesitatea schimbării programelor de învățământ;
- formularea strategiilor – analiza puterii și slăbiciunii instituțiilor de învățământ în ceea ce privește identificarea soluțiilor, ocaziilor, pistelor de atingere a obiectivelor pe care și le-au propus;
- implementarea – transpunerea practică a soluțiilor, strategiilor identificate.

3) *Factorii care acționează la nivel de departament*

- climatul de muncă – climat de colaborare între cadrele didactice sau de necolaborare;
- rolul șefului de departament – șeful de departament poate iniția, incita la colaborare, cooperare sau poate avea o atitudine indiferentă;
- activitățile profesorilor – asumarea riscului, tehnici inovative de predare/ învățare/ evaluare etc.

4) *Factori care acționează la nivel de grupă (profesori și studenți)*

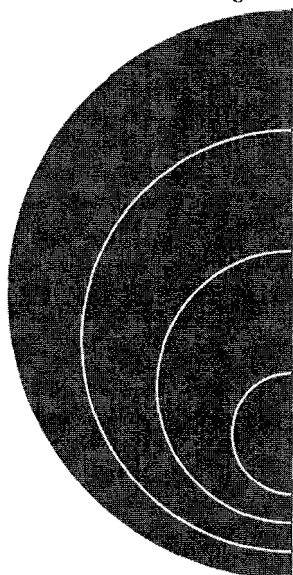
- atitudine favorabilă schimbării sau rezistență la schimbare, la nivelul colectivului didactic;
- motivație și satisfacție on muncă sau dezinteres;
- cultură organizațională școlară [6].

Mediul educațional este format cu precădere din personalul didactic și din studenți și este definit prin relațiile care se stabilesc între cadrele didactice, între acestea, studenți și familiile lor etc. Pentru a ajunge la rezultate durabile, orice inovație are nevoie de un mediu educațional favorabil, adică de relații de cooperare, colaborare, oncredere și ajutor reciproc între cei care formează mediul educațional. Într-un material în care abordează tema inovației la nivelul învățării limbilor moderne, Michel Boiron [2] afirmă că „inovația se construiește pe o aparentă contradicție: ea pune în discuție, deranjează, aduce schimbări, dar, în același timp, se înscrie în respectul și voința instituției în care se produce”.

Altfel spus, inovația este cea care aduce noutate, iar continuitatea este reprezentată de mediul, cultura organizațională. Studiile asupra inovației în învățământ pun accent deosebit pe rolul personalului didactic în procesul de inovație, pe caracteristicile, comportamentele pe care trebuie să le aibă acesta.

În continuare vom reda, în baza analizelor efectuate, câteva caracteristici ale personalului didactic inovator.

Figura 3. Caracteristicile personalului didactic inovator

Mokhtar Kadouri	<ul style="list-style-type: none"> • Pune în discuție pedagogia tradițională; • Percepția studentului ca partener de dialog; • Se implică personal în procesul de inovație.
Falchikov	<ul style="list-style-type: none"> • Cadre didactice centrate pe student; • Cadre didactice cu experiență.
Hannan	<ul style="list-style-type: none"> • Cadre tinere la început de carieră; • Cadre didactice care ameliorează situația existentă; • Cadre didactice doritoare să inoveze.
Johnson	<ul style="list-style-type: none"> • Au o idee clară a rolului lor ca profesor; • Accent pe în vâțarea studenților; • Bucuria de a preda a profesorilor.

Sursa: elaborat în baza literaturii de specialitate analizate

În baza figurii 3, putem observa că personalul didactic inovator are mai multe caracteristici printre care cele mai importante sunt: implicarea personală în procesul de inovație, cadrele didactice se centrează pe student, cadre didactice doritoare să inoveze.

3. Concluzii

Dorim să remarcăm că în cadrul învățământului superior un pilon de bază îl constituie cultura inovațională a cadrelor didactice, a colaboratorilor, a managerilor instituției. Datorită dezvoltării și valorificării culturii inovaționale în cadrul unei instituții de învățământ superior, se poate asigura calea spre competitivitate sustenabilă și deci spre sustenabilitatea universitară. Astfel încât universitățile activează într-un mediu dinamic și extrem de turbulent, universitățile trebuie să găsească soluții fundamentate în vederea atragerii studenților. Una dintre aceste soluții ar fi oferte educaționale competitive, axate pe idei inovatoare. Aeste elemente pot fi oferite doar existând o cultură inovațională în cadrul instituției de învățământ superior.

În acest context, apare o necesitate de a forma și valorifica cultura inovațională a tinerilor specialiști din cadrul instituției de învățământ superior care va contribui spre asigurarea sustenabilității universitare.

Bibliografie

- 1) Armelle, L.C., Gerald, M. The Innovation Game. A New Approach to Innovation Management. US, 2007, p.20-25.
- 2) Bechar, J. P., L'enseignement superieur et les innovations pedagogiques: une recension des ecrits, „Revue des sciences de l'education”, Vol. XXVII, nr. 2, 2001. Disponibil: <www.persee.com> (accesat 15.08.2017)
- 3) Cloutier, J., Qu'est-ce que l'innovation sociale? [online]. Disponibil: <www.crisis.uqam.ca/cahiers/ET0314.pdf> (accesat 18.08.2017)
- 4) Galand, B., Gillet, M. P., Le role du comportement de la direction dans l'enseignement professionnel des enseignants, „Cahier de recherche du GIREF” [online]. Disponibil: <www.persee.com> (accesat 16.08.2017)

- 5) Perron, M., Lessard, C., La professionalisation de l'enseignement et de la formation des enseignants: tout a-t-il ete dit?, „Revue des sciences de l'education”, Vol. XIX, nr. 1, 1993 [online]. Disponibil: < www.persee.com.> (accesat 16.08.2017)
- 6) Rothwel, R. Towards the Fifth-Generation Innovation Process // International Marketing Review, 1994, vol.11, no.1, p.7-31
- 7) Tripon, A. Managementul inovării: Sinteze și aplicații. Târgu-Mureș: Universitatea „Petru Maior”, 2002
- 8) Biroul Național de Statistică [online]. Disponibil: <www.statistica.md> (accesat 21.08.2017)